

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Факультет суспільно-гуманітарних наук
Кафедра філософії та релігієзнавства**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою
Факультету суспільно-гуманітарних наук
протокол №1 від «20» березня 2024 р.
Голова вченої ради

_____ Олена АЛЕКСАНДРОВА

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ ВИКОНАННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ**

Галузь знань:	03 Гуманітарні науки
Спеціальність:	033 Філософія
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)

Київ - 2024

Затверджено на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Протокол № 9 від 20 лютого 2024 р.).

Затверджено на засіданні вченої ради Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Протокол № 1 від 20 березня 2024 р.).

Методичні рекомендації для виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи : для студентів спеціальності 033 «Філософія» / Ломачинська І.М., Купрій Т.Г. Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024. 25 с.

Укладачі:

Ломачинська Ірина Миколаївна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та релігієзнавства Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Купрій Тетяна Георгіївна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ЗМІСТ

Вступ	4
Основні вимоги до виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи..6	6
1. Загальні положення.....	6
2. Вимоги до змісту кваліфікаційної бакалаврської роботи.....	7
3. Етапи роботи над кваліфікаційною бакалаврською роботою.....	11
4. Наукове керівництво виконанням роботи.....	12
5. Правила оформлення кваліфікаційної бакалаврської роботи.....	13
6. Захист кваліфікаційної бакалаврської роботи.....	15
Додатки.....	19
Додаток А. Титульний аркуш бакалаврської роботи.....	20
Додаток Б. Приклади оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел.....	21
Додаток В. Зразок написання заяви на закріплення теми кваліфікаційного бакалаврського дослідження.....	22
Додаток Г. Завдання на кваліфікаційну бакалаврську роботу студенту.....	23
Використані джерела.....	25

ВСТУП

Методичні рекомендації для виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи (*далі* – бакалаврської роботи) розроблені для студентів спеціальності "Філософія" та науково-педагогічних працівників, які викладають фахові дисципліни освітнього рівня «бакалавр» і керують написанням бакалаврських робіт.

Метою рекомендацій є надання студентам необхідної методичної допомоги в організації раціональної та ефективної роботи по підготовці до захисту бакалаврського дослідження, а також поради щодо вибору теми, аналізу літератури; проведення дослідження, узагальнення та викладення матеріалу, вимоги щодо змісту, обсягу та оформлення робіт, підготовки їх до захисту перед Екзаменаційною комісією.

Підготовка кваліфікаційного бакалаврського дослідження передбачає формування наступних фахових компетентностей:

ЗК-01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК-02. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-03. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-05. Здатність доведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК-06. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-07. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-10. Здатність працювати автономно.

СК-01. Усвідомлення сенсу філософії, її дисциплінарного розмаїття та місця в системі культури

СК-02. Здатність виокремлювати специфіку філософського знання та змістові відмінності філософії від інших форм мислення.

СК-03. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про розвиток основних філософських ідей, учень та напрямків.

СК-04. Усвідомлення особливостей і місця вітчизняної інтелектуально-філософської традиції у світовій.

СК-05. Здатність аналізувати сучасні філософські проблеми та вчення.

СК-06. Здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.

СК-07. Здатність аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.

СК-08. Здатність оперувати філософською термінологією для розв'язання професійних завдань.

СК-09. Здатність застосовувати в професійній діяльності філософські методи і підходи.

СК-12. Здатність дотримуватися в професійній діяльності норм інтелектуальної доброчесності.

Виконання кваліфікаційних бакалаврських робіт передбачає наступні програмні результати навчання:

ПРН-01. Розуміти сенс філософії, її місце в системі культури.

ПРН-02. Розуміти розмаїття та специфіку філософських дисциплін, знати філософську термінологію.

ПРН-03. Знати основні етапи, напрямки в історії світової та вітчизняної філософії.

ПРН-04. Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальногуманітарної проблематики.

ПРН-05. Спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовою усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН-06. Мати обізнаність щодо основних напрямів, тенденцій, проблематики сучасної філософії.

ПРН-07. Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності, місце в ній людини в єдності її тілесної, духовної та соціальної складових.

ПРН-08. Мати обізнаність у головних філософських методах і підходах, розуміти етико-практичну значущість філософського знання.

ПРН-09. Мати навички написання філософських текстів.

ПРН-10. Мати навички реферування, систематизованого огляду та порівняльного аналізу філософської та загальнонаукової літератури.

ПРН-11. Вміти аналізувати міжкування та добити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.

ПРН-12. Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.

ПРН-13. Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.

ПРН-14. Уникати симуляцій, плагіату та інших виявів академічної недоброчесності у сфері професійної діяльності або навчання.

ПРН-16. Вміти застосовувати загальнонаукові, гуманітарні та філософські знання в різних сферах, включаючи фізичне самовдосконалення, здоровий спосіб життя, безпеку життєдіяльності.

ПРН-18. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Кваліфікаційна бакалаврська робота – це індивідуальне завдання науково-дослідницького, творчого характеру, яке виконує студент на етапі фахової підготовки за першим бакалаврським рівнем вищої освіти і є однією із форм виявлення теоретичних і практичних знань, уміння їх застосовувати при розв'язуванні конкретних наукових та соціальних завдань і містить елементи наукової новизни в даній галузі знань або напрямку практичної діяльності.

Наукові керівники бакалаврських робіт призначаються з-поміж висококваліфікованих науково-педагогічних працівників Університету, які мають науковий ступінь доктора чи кандидата філософських наук.

Основними завданнями виконання бакалаврської роботи є:

- Закріплення та поглиблення теоретичних знань та набуття умінь самостійного вирішення конкретних завдань галузі;
- Розвиток умінь студента самостійно систематизувати та аналізувати літературу з теми, оволодіння методикою досліджень узагальнень та логічного викладу матеріалу;
- Здатність до використання наукової методології.

В бакалаврській роботі студент повинен:

- Показати якісний теоретичний рівень щодо комплексного аналізу обраної наукової проблеми, здатність до критичного осмислення різних наукових підходів щодо означеної проблеми.
- Обґрунтувати актуальність теми, відповідність її сучасному стану розвитку науки, практичним завданням галузі.
- Уміти критично аналізувати дисертаційні дослідження, монографічні та періодичні видання з теми, узагальнювати матеріали, робити аналітичні висновки і пропозиції.
- Дати характеристику історії досліджуваної проблеми.
- Показати уміння та навички в проведенні експерименту та прогностичного аналізу.
- Уміти узагальнювати результати, формулювати висновки і аргументації, обґрунтувати практичні рекомендації

Загальними вимогами до бакалаврської роботи є:

- цільова спрямованість;
- чітка побудова;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- глибина дослідження і повнота висвітлення питань;
- переконливість аргументацій;
- стислість і точність формулювань;

- конкретність викладу результатів роботи;
- доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій;
- грамотне оформлення.

При написанні бакалаврської роботи студент повинен обов'язково посила-
тися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати.

У тексті бакалаврської роботи необхідно стисло, логічно і аргументовано
викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів та бездоказових
тверджень..

Бакалаврська робота повинна бути виконана державною (українською)
мовою. До захисту бакалаврських робіт допускаються студенти, які виконали всі
вимоги навчального плану, пройшли і захистили виробничу практику, подали в
установлений термін бакалаврську роботу, позитивний відгук наукового керів-
ника та рецензію від фахівця (доктора чи кандидата філософських наук) з про-
відної організації (за профілем практичної спрямованості бакалаврської роботи).
Відповідно до *"Положення про організацію роботи екзаменаційної комісії..."*,
рецензування доручають провідним спеціалістам наукових, освітніх, виробничих
і проєктних організацій, представникам роботодавців (організацій
роботодавців, їх об'єднань тощо). Рецензія повинна містити рекомендовану
оцінку кваліфікаційної роботи/проєкту за прийнятою в Університеті шкалою,
зазначеною у п.5.10 цього Положення.

2. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

2.1. Текст бакалаврської роботи має містити:

- Титульний аркуш;
- Зміст;
- Перелік умовних позначень (при необхідності);
- Вступ;
- Основну частину;
- Загальні висновки;
- Список використаних джерел;
- Додатки (при необхідності).

2.2. Титульний аркуш бакалаврської роботи

Титульний аркуш бакалаврської роботи містить (Додаток А):

- найменування вищого навчального закладу, де виконана бакалаврська робота;
- назва бакалаврської роботи; індекс УДК;
- прізвище, ім'я, по батькові автора; група, курс, спеціальність;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керів-
ника;
- місто і рік.

2.3. Зміст

Зміст подають на початку бакалаврської роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів А та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаної літератури тощо.

2.4. Вступ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, дається характеристика сучасного стану досліджуваної проблеми, визначається мета бакалаврської роботи й завдання, вказується предмет та об'єкт дослідження, визначаються методи дослідження, його теоретичне та практичне значення. У вступі варто вказати апробацію дослідження, структуру роботи та перелік ключових термінів. Рекомендований обсяг вступу - 2, 5 - 3 сторінки тексту.

Загальну характеристику бакалаврської роботи у Вступі подають в рекомендованій нижче послідовності.

Актуальність теми дослідження: Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукового завдання) стисло і конкретно обґрунтовують актуальність і доцільність роботи. *Визначення актуальності дослідження - це авторська праця бакалавра, тому посилання на цитати не наводять!* Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Рекомендований обсяг – 1 - 1, 2 сторінки тексту.

Мета і завдання дослідження: Формулюють мету роботи та завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. *Мета* розкриває зміст тематики дослідження, і має бути логічно взаємопов'язаною з темою бакалаврської роботи.

Для досягнення поставленої мети дослідження студент визначає послідовне виконання відповідних завдань, як:

- обґрунтування теоретичних засад дослідження;
- аналіз історичних аспектів розвитку проблемного питання наукового дослідження;
- формування категоріально-понятійного апарату дослідження;
- визначення подальших перспектив розвитку досліджуваного питання;

Завдання дослідження будуються у відповідній логічній послідовності відповідно до змісту бакалаврської роботи. Зазвичай, кількість завдань відповідає кількості підрозділів бакалаврської роботи.

Об'єкт, предмет дослідження:

Об'єкт дослідження — це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. **Предмет дослідження** міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага бакалавра, оскільки предмет дослідження визначає тему бакалаврської роботи, визначеної на титульному аркуші як її назва.

Методи дослідження: Подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети.

Метод теоретичного дослідження - це сукупність прийомів та операцій, при допомозі і через яких здійснюється та чи інша конкретна практична або теоретична діяльність. У бакалаврській роботі необхідно детально розписати, де, на якому етапі наукового дослідження використовувався той чи інший науковий метод. Перераховувати методи треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів. Рекомендований обсяг - 0, 5 сторінки тексту.

Теоретичне значення бакалаврського дослідження полягає у можливості її подальшого використання як теоретичної основи для комплексних наукових досліджень у означеній галузі.

Практичне значення одержаних результатів

У бакалаврській роботі, що має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, а в бакалаврській роботі, що має прикладне значення — відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використання.

Апробація результатів бакалаврської роботи

Вказується, на яких наукових конференціях оприлюднено результати досліджень, викладених у бакалаврській роботі.

Структура роботи містить кількість розділів, підрозділів роботи, її загальний кількісний обсяг; кількість позицій списку використаних джерел, кількість додатків та обсяг сторінок, на яких вони вміщені.

Ключові терміни подаються в лапках через кому без подальшого визначення (6- 8 одиниць).

2.5. Основна частина

Основна частина бакалаврської роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають з нової сторінки. Основному тексту кожного розділу передують *передмова* з коротким описом вибраного напрямку й обґрунтуванням застосованих методів досліджень та вказівкою ключових термінів. *Основна частина* роботи повинна мати чітку логічну структуру і, як правило, поділяється на 3-4 розділи. Кожний розділ починають з нової сторінки. Перший, зазвичай, присвячується теоретико-методологічним аспектам досліджуваної теми. Обов'язковою складовою першого розділу є аналітичний огляд літератури, в якому студент окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Кожне анотоване джерело повинне містити посилання на відповідну позицію в списку використаних джерел (за зразком – [1], [7], [15] тощо.). Кожне бакалаврське дослідження має містити посилання на автореферати і дисертації українських (в ідеалі - і зарубіжних авторів) з означеної проблеми, а також статті у наукових виданнях. Автореферати українських дисертацій можливо знайти на сайті НБУВ за посиланням: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=ARD_EX&P21DBN=ARD&S21FMT&S21ALL&Z21ID

Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у даній галузі. Анотований огляд літератури повинен містити аналіз не менше третини джерел, представлених у списку літератури.

Другий розділ присвячується аналізу стану об'єкту дослідження, третій розділ (в ідеалі) повинен містити практичні аспекти реалізації досліджуваної теоретичної проблеми, рекомендації та пропозиції щодо її вирішення та перспективи подальших досліджень.

Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором. Усі розділи повинні бути логічно пов'язані між собою. На початку кожного підрозділу бакалавр зазначає конкретне завдання, яке потребує подальшого розгляду, вказує дослідників, чий праці стали основою для наукового аналізу. У тексті роботи обов'язково має бути представлений аналіз різних позицій дослідників, визначені найбільш проблематичні дискусивні питання, зазначений авторський підхід до означеної проблеми. При визначенні понятійного апарату дослідження бажано використовувати трактування термінів, представлене у законодавчій та нормативній базі щодо даної галузі знань, а також у енциклопедичних та довідкових виданнях. У кінці підрозділу зазначаються короткі висновки із досліджуваного теоретичного матеріалу (1 абзац, 0,3 - 0,5 сторінки).

У кінці кожного розділу формулюють **Висновки до розділу** зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць. Висновки мають бути чіткі, змістовні, логічні, відповідати завданням, поставленим на початку розділу, нести наукову новизну чи особисту думку автора до уже відомого матеріалу як результату проведеного дослідження. Висновки до розділу розпочинають з окремої сторінки, курсивом, 3 - 4 марковані абзаци; загальний обсяг - 1 сторінка тексту.

2.6. Висновки

Заклучна частина роботи - висновки - це коротке резюме з усього змісту бакалаврської роботи, де викладають найбільш важливі наукові та практичні результати, що отримані в процесі роботи над обраною темою, та формулюють рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів. Вони починаються з визначення актуальності наукової задачі або проблеми, за вирішення якої студент претендує на отримання освітнього рівня бакалавра (1 абзац, 0,25 стор.). Висновки логічно пов'язані із завданнями дослідження і мають відповідну до завдань нумерацію. Кожна позиція висновків - 1 логічно взаємопов'язаний абзац обсягом до 0,5 стор. без подальших маркованих ділень. Обсяг заключної частини – 2,5-3 сторінки.

2.7. Список використаних джерел

У Списоку використаних джерел (*Додаток Б*) слід розміщувати всі тексти та електронні джерела за алфавітом.

2.8. Додатки

За необхідності до додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття наукової роботи: таблиці допоміжних цифрових даних; схеми чи ілюстрації допоміжного характеру.

На всі таблиці, схеми чи нормативні документи, зазначені у Додатках, мають бути посилання на джерела: *Цитовано за: [7, С.15]*. Якщо схеми чи таблиці, представлені у Додатках, є авторськими, необхідно зазначити: *[складено автором]*.

3. ЕТАПИ РОБОТИ НАД КВАЛІФІКАЦІЙНОЮ БАКАЛАВРСЬКОЮ РОБОТОЮ

Весь процес роботи над дослідженням поділяється на три основні етапи:

- ✓ підготовчий;
- ✓ етап роботи над змістом;
- ✓ заключний етап.

Підготовчий етап розпочинається з вибору теми бакалаврської роботи, її осмислення та обґрунтування актуальності. Студенту надається право обрати тему бакалаврської роботи, визначену кафедрою філософії та релігієзнавства, або запропонувати свою з обґрунтуванням доцільності її розробки. Вибір теми студент здійснює з науковим керівником, враховуючи особисті попередні напрацювання та зацікавленість певною проблемою. Підхід до вибору теми повинен бути творчим і охоплювати актуальну проблематику сьогодення, ґрунтуватися на раніше виконаних дослідженнях, які знайшли відображення в курсових роботах, рефератах та доповідях на наукових студентських конференціях.

Студент має право на самостійний вибір теми. Він повинен написати заяву на ім'я завідувача кафедри (*Додаток Д*), в якій обґрунтовує вибір теми, формулює назву, і вказує ПІП наукового керівника роботи. Запропонована тема обов'язково обговорюється на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства і, за умови позитивного рішення, затверджується як тема бакалаврської роботи.

У випадку необхідності зміни чи уточнення теми бакалаврського дослідження, затвердженого наказом по ВНЗ, студентом пишеться заява на ім'я декана Факультету суспільно-гуманітарних наук з відповідним погодженням завідувача кафедри філософії та релігієзнавства. Термін написання заяви - не пізніше, ніж за 2 місяці до захисту.

Схема написання та оформлення бакалаврської роботи:

- Вибір теми та її обґрунтування;
- Виявлення підбір та вивчення літератури з теми;
- З'ясування об'єкта, предмета, завдань дослідження;
- Складання плану роботи та узгодження його з керівником;
- Викладення тексту роботи відповідно до її структури;
- Формулювання висновків;
- Написання вступу та огляду використаних джерел;
- Літературне редагування.

В процесі виконання бакалаврської роботи студент дотримується графіку консультацій, узгоджених з науковим керівником, затверджених завідувачем кафедри філософії та викладених у завданнях на бакалаврську роботу (Додаток Е).

Зброшурована бакалаврська робота та її електронна версія подаються студентом завідувачу випускаючої кафедри, який приймає остаточне рішення щодо її допуску до захисту в Екзаменаційній комісії з захисту бакалаврських робіт, про що робить відповідну позначку.

Допуск студента до захисту бакалаврської роботи здійснює випускова кафедра за результатами попереднього захисту, засвідчуючи це у протоколі засідання кафедри. Терміни проведення попереднього захисту бакалаврських робіт за певною плануються не пізніше ніж за один місяць до захисту. Графік затверджується завідувачем випускової кафедри і оголошується студентам.

Перед захистом бакалаврські роботи проходять обов'язкову перевірку на плагіат. Роботи, виконані не самостійно, а також ті, що не пройшли перевірку або мають понад 25% неоригінального тексту, до захисту не допускаються.

Після одержання допуску до захисту студент отримує на кафедрі філософії направлення на зовнішнє рецензування. Зовнішній рецензент - провідний спеціаліст галузі або науковець - ретельно ознайомлюється з бакалаврською роботою та складає **рецензію**. Відгук наукового керівника, зовнішню рецензію студент подає разом зі зброшурованою бакалаврською роботою.

4. НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО ВИКОНАННЯМ РОБОТИ

Для керівництва бакалаврською роботою за студентом закріплюється науковий керівник. Керівниками бакалаврських робіт призначаються професори кафедри філософії та релігієзнавства Університету.

У процесі підготовки бакалаврської роботи студенти можуть консультуватися з викладачами інших кафедр ВНЗ, вченими інших навчальних і науково-дослідних установ, провідними спеціалістами різних галузей. При наявності офіційного консультанта, призначеного випускаючою кафедрою, титульний аркуш бакалаврської роботи повинен містити дані про звання, місце роботи, посаду консультанта та його підпис.

Основні функції наукового керівника:

- Допомога студенту в остаточному виборі і формулюванні теми бакалаврської роботи, розробці її концепції і структури;
- Поради щодо вибору літератури, спеціальних джерел, обробки та використання матеріалів;
- Консультації щодо змісту бакалаврської роботи;
- Контроль за своєчасним виконанням бакалаврської роботи.
- Написання відгуку про бакалаврську роботу

5. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

5.1. Загальні вимоги

Бакалаврську роботу друкують за допомогою комп'ютера з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) через 1,5 міжрядкових інтервали. Висота шрифту 1,4 мм. Можна також використати папір форматів у межах від 203x288 до 210x297 мм і подати таблиці та ілюстрації на аркушах формату А3.

Обсяг бакалаврської роботи повинен становити 50 - 60 сторінок машинописного тексту (список використаних джерел та додатки до загальної нумерації не включаються.)

В умовах дії воєнного стану у випадках складних непередбачуваних обставин студентам, що найбільш постраждали від військової агресії і не мають змоги подати роботу за зазначеними вимогами, дозволяється, як виняток, за рішенням засідання кафедри філософії та релігієзнавства, подати бакалаврську роботу у іншому – рукописному чи електронному форматах.

Текст бакалаврської роботи необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий - не менше 20 мм, правий - не менше 10 мм, верхній - не менше 20 мм, нижній - не менше 20мм.

Шрифт друку (Times New Roman) повинен бути чітким, стрічка - чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту бакалаврської роботи повинна бути однаковою.

Текст основної частини бакалаврської роботи поділяють на розділи та підрозділи (в ідеалі - 3 розділи (по 2 - 3 підрозділи) основного тексту).

Заголовки структурних частин наукової роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 2 інтервалам.

Кожен новий розділ бакалаврської роботи необхідно починати з нової сторінки, підрозділи подають у продовження загального тексту (якщо закінчення тексту з попереднього підрозділу обіймає більш, ніж 0,7 сторінки, новий підрозділ доцільніше розпочати з нової сторінки).

До загального обсягу бакалаврської роботи не входять додатки і список використаних джерел. Але всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають суцільній нумерації.

5.2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами.

Першою сторінкою бакалаврської роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не

ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

5.3. Ілюстрації

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці, розмір яких не перевищує 0,3 формату А4, можливо подавати в бакалаврській роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Таблицю, малюнок або креслення, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у додатках з відповідними посиланнями на них по тексту. Схеми, креслення чи таблиці, які не є авторськими, мають містити посилання на відповідне джерело. Наприклад.: *Цитовано за [7, С. 15]*

Ілюстрації позначають словом «Рис. » і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення.

5.4. Посилання

При написанні бакалаврської роботи студент повинен давати посилання на джерела, матеріали, окремі результати з яких наводяться в бакалаврській роботі, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена бакалаврська робота.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, на які дано посилання в бакалаврській роботі. Посилання в тексті бакалаврської роботи на джерела слід зазначити порядковим номером за переліком джерел, виділивши двома квадратними дужками, зі вказівкою сторінок, наприклад, «.. . у праці [15, С.7]», (варто врахувати, що одне посилання має бути не більше, ніж на 2 сторінки). У бакалаврському дослідженні при зазначенні наукової дискусії з певного проблемного питання варто при цитуванні зазначити також авторів зазначених наукових позицій (напр.: «як зазначає науковець М.Іваненко...»). Цитати з одного джерела можуть послідовно розміщуватись не більше, ніж на 2-х сторінках.

5.5. Список використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. У списку використаних джерел література зазначається у алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Електронні видання подаються у загальному алфавітному порядку з обов'язковою вказівкою автора та назви цитованої роботи. Адреси сайтів без вказівки конкретного документа не є джерелом цитування!!!

Бібліографічний опис джерел складають відповідно до стандарту бібліографічного опису ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»:

https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/06_21_posylannia/dstu_8302.pdf. Зразки бібліографічного опису наведені у *Додатку Б*.

Список джерел повинен містити не менше 50% літератури за останні 10 років.

Внесення до списку використаних джерел та літератури російськомовних видань (виданих на території росії, радянського союзу, республіки білорусь) не допускається. Неприйнятним також є посилання на російських, білоруських та радянських авторів. Як історіографічну базу рекомендується використовувати сучасні наукові дослідження з країн ЄС, США, Канади.

5.6. Додатки

Додатки оформлюють як продовження наукової роботи опісля тексту.

Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. У правому верхньому кутку рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки. Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д. 1. 2 - другий рисунок першого розділу додатка Д); формула (А. 1) - перша формула додатка А.

6. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

6.1 Підготовка студентів до захисту

До захисту студент готує стислу доповідь, в якій слід коротко викласти основні результати дослідження. Регламент доповіді - 15-20 хвилин (15 - виступ, 5 - відповіді на питання). На підкріплення доповіді необхідно підготувати презентацію у корпоративному стилі.

Відгук наукового керівника (Додаток В) бакалаврської роботи пишеться у довільній формі з урахуванням:

- актуальності теми,
- наукового і практичного значення роботи,
- ступеня самостійності у виконанні бакалаврської роботи,
- новизни та оригінальності використання літератури,
- логічності,
- аргументованості змісту,
- відповідності професійній спрямованості випускника.

Науково-педагогічний працівник з науковим ступенем та вченим званням у філософській системі знання надає рецензію на бакалаврську роботу, в якій висвітлює позитиви проведеної роботи, звертає увагу на оформлення та її можливі недоліки.

Перед захистом доцільно ретельно прочитати зовнішню рецензію, особливу увагу звернути на висловлені рецензентом зауваження і підготувати аргументовані відповіді.

6.2. Процедура захисту

Захист бакалаврської роботи відбувається на відкритому засіданні екзаменаційної комісії.

Процедура захисту включає:

- доповідь студента про зміст роботи;
- запитання до автора;
- оголошення відгуку наукового керівника або його виступ (для бакалаврської роботи й рецензента);
- відповіді студента на запитання членів ЕК;
- заключне слово студента;
- рішення комісії про оцінку роботи.

Захист бакалаврської роботи фіксується у протоколі ЕК.

У своїй *доповіді* студент висвітлює такі питання:

- актуальність теми дослідження,
- мету завдання,
- об'єкт, предмет дослідження,
- методи дослідження,
- основні теоретичні положення та їх підтвердження.

Доповідь повинна тривати до 20 хвилин та бути візуалізована презентацією. Під час захисту бакалаврської роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуках та рецензіях, а також у виступах на захисті.

Захист бакалаврської роботи фіксується у протоколі ЕК.

Після виступу студента оголошується відгук наукового керівника і зовнішня рецензія. Потім студент має відповісти на запитання членів ЕК та присутніх.

Після закінчення процедури захисту ЕК на закритому засіданні обговорює результати захисту бакалаврських робіт, оцінює їх з урахуванням складання державних іспитів і приймає рішення про присвоєння студенту-дипломнику відповідної кваліфікації.

Критерії оцінки бакалаврської роботи:

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно — високий рівень знань (умінь) - у роботі якісно підібраний та опрацьований теоретичний матеріал, що відображає зміст проблеми; тема роботи є актуальною і її розгляд має відповідну ступінь новизни; зазначена відповідна методологічна база; запропоноване власне вирішення проблеми; представлені аргументовані висновки; робота пройшла апробацію на наукових конференціях; рівень оформлення роботи повністю відповідає вимогам; на захисті студент обґрунтовано відповів на всі питання

B	82-89	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) - якісно підібраний та опрацьований теоретичний матеріал, що відображає зміст проблеми; тема роботи є актуальною; зазначена відповідна методологічна база; запропоноване власне вирішення проблеми; представлені аргументовані висновки; робота пройшла апробацію на наукових конференціях; рівень оформлення роботи має незначні помилки або студент на захисті відповів не на всі питання
C	75-81	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) - достатньо якісно підібраний та опрацьований теоретичний матеріал; тема роботи є актуальною; є незначні помилки у виборі методології та варіантах вирішення проблеми; висновки достатньо аргументовані; робота не пройшла апробацію на наукових конференціях; рівень оформлення роботи має незначні помилки; студент на захисті відповів не на всі питання
D	69-74	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) - достатньо якісно підібраний та опрацьований теоретичний матеріал; відсутня використана методологія та авторські варіанти вирішення проблеми; висновки достатньо аргументовані; робота не пройшла апробацію на наукових конференціях; рівень оформлення роботи має суттєві помилки; студент на захисті відповів не на всі питання
E	60-68	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь) - недостатньо якісно підібраний та опрацьований теоретичний матеріал; відсутня використана методологія та авторські варіанти вирішення проблеми; висновки недостатньо аргументовані; робота не пройшла апробацію на наукових конференціях; рівень оформлення роботи має суттєві помилки; студент на захисті відповів не на всі питання
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання – теоретичний матеріал не опрацьовано належним чином; у роботі відсутня логічна структура; робота не пройшла апробацію на наукових конференціях; є значні помилки в оформленні; на захисті студент не орієнтується в темі дослідження
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни – відсутність представленої роботи

Рішення ЕК про оцінку результатів захисту бакалаврських робіт, а також про видачу студентам дипломів (дипломів з відзнакою) голова ЕК оголошує студентам у день захисту. Результати письмового випускного екзамену голова ЕК оголошує студентам після перевірки робіт, але не пізніше наступного дня.

Студент, який не захистив випускную роботу або не склав випускний екзамен, або не з'явився на захист (випускний екзамен) без поважних причин, відраховується з університету як такий, що не пройшов Атестації.

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота оприлюднюється на сайті Університету (у репозиторії). Університет на підставі рішення Екзаменаційної комісії присуджує особі, яка успішно виконала освітню програму на певному рівні вищої освіти, відповідний ступінь вищої освіти та присвоює відповідну кваліфікацію. Студенти, що отримали максимальний бал на захисті бакалаврської роботи та успішно виконали навчальний план, отримують рекомендацію до магістратури.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Титульний аркуш кваліфікаційної бакалаврської роботи

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет суспільно-гуманітарних наук
Кафедра філософії та релігієзнавства

Допущено до захисту
Зав. кафедри _____
підпис

«__» _____ 202_р.

УДК _____

Кваліфікаційна бакалаврська робота

НАЗВА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність: 033 Філософія

Студент
прізвище, ім'я, по батькові
курс, група, факультет

підпис

Науковий керівник
прізвище, ім'я, по батькові,
науковий ступінь, вчене звання

підпис

Київ 202__

—

Приклади оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел

Законодавчі та нормативні документи

Про видавничу справу: Закон України за станом на 20 берез. 2004 р. /Верховна Рада України. Київ : Парлам. вид-во, 2004. 17 с. (Закон України)

ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).

Книги

Один автор:

Макарова М. В. Електронна комерція : посіб. Київ : Академія, 2002. 272 с.

Два автори:

Кушнарєнко Н. М., Укдалова В. К. Наукова обробка документів : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 223с.

Три автори:

Кривов'язюк І. В., Смерічевський С. Ф., Кулик Ю. М. Ризик-менеджмент логістичної системи машинобудівних підприємств : монографія. Київ : Кондор, 2018. 200 с.

Чотири та більше авторів:

Управління персоналом в умовах економіки знань: монографія / Азарєнкова Г. М. та ін. Київ : УБС НБУ. 406 с.

Окремий том багатотомного видання

Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибрані твори. Київ : Рад. шк., 1986 .Т. 1. 480 с.

Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.

Стаття з енциклопедичного видання

Енциклопедія історії України: у 10 т./ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін.; НАН історії України, Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т 9. С. 36 - 37.

Колективний автор

Менеджмент у ХХІ сторіччі: методологія і практика : колективна монографія / Полтавський національний технічний ун-т ім. Ю. Кондратюка. Полтава : Сімон, 2015. 347 с.

Конференції

Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. *Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 134 - 137.

Збірник

Україна - сузір'я культур : збірник. Київ : Новий друк, 2018. 244 с.

Дисертація

Іваненко О. М. Релігійна інтернет-комунікація у сучасному глобалізованому суспільстві: дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.11. Київ, 2017. 424 с.

Автореферат дисертації

Устьян О. Ю. Клієнтоорієнтований маркетинг підприємств сфери розваг і відпочинку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Полтава, 2018. 20 с.

Статті із періодичного видання

Росоха В. В. Соціально-економічні аспекти використання господарського комплексу Державної кримінально-виконавчої служби. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 8, С. 69-75.

Добровольська В. Діяльність органів управління культурою як об'єкт керування документацією. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 4. С. 18-20

Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347. *Освіта*. 2002. 24 квіт. С. 2- 4

Архівний документ

Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки//ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8 - 12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1— 3

Діяльність історичної секції при ВУАН та зв'язаних з нею історичних установ академії в 1929 - 1930 рр. // Інститут рукопису Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського. Спр. 1686. 30 арк.

Електронні ресурси

Конституція України: Закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL:<http://zacon2.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 08.01.2024).

Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234 с. URL: http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf (дата звернення: 02.01.2024).

Зразок написання заяви

**Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет суспільно-гуманітарних наук
Кафедра філософії та релігієзнавства**

Завідувачу кафедри філософії

Прізвище Ім'я по-батькові
Студента _____
Прізвище Ім'я по-батькові

Курс спеціальність група

Заява

Прошу закріпити за мною тему кваліфікаційної бакалаврської роботи
«Назва кваліфікаційної бакалаврської роботи».

„_____” _____ 202__ р. _____ Підпис

**Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет суспільно-гуманітарних наук
Кафедра філософії та релігієзнавства**

рівень вищої освіти: другий (бакалаврський)
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність: 033 Філософія

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
філософії та релігієзнавства
«_» _____ 202_ року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

- _____ (прізвище, ім'я, по батькові)
1. Тема роботи _____
- _____
- керівник проекту (роботи) _____
- (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
- затверджені наказом вищого навчального закладу від
“_” _____ 202_ року № _____
2. Строк подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи _____
- _____
- _____
4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)
- _____
- _____
- _____
- _____
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
- _____
- _____

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів бакалаврської роботи	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка

Студент

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Керівник проекту (роботи)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Про вищу освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page?text=%F4%B3%EB%EE%F1%EE%F4%B3%BF+%E4%EE%EA%F2%EE%F01#Text> (дата звернення: 10.01.2024)
2. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації Наказ МОН України від 12.01.2017 р. № 40. / Офіційний вісник України. 2017 р. № 20. ст. 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text> (дата звернення: 10.01.2024)
3. Освітньо-професійна програма 033.00.01 «Філософія» першого (бакалаврського) рівня. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/iff/2020/op_bakalavr_philosof_zminy.pdf (дата звернення: 10.01.2024)
4. Положення про академічну доброчесність науково-педагогічних, наукових, педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Київського університету імені Бориса Грінченка: нова редакція. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty/rozdil_2/nakaz_615_30.11.2022.pdf (дата звернення: 10.01.2024)
5. Положення про організацію освітнього процесу в Київському університеті імені Бориса Грінченка. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty/rozdil_10/nakaz_817_15.12.17.pdf
6. Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у Фаховому коледжі «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty/rozdil_10/polozhennya_ex_kom_Koledzh_nakaz_67_16.02.2023.pdf
7. Про мораторій на публічне використання російськомовного культурного продукту в Університеті. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty/rozdil_2/nakaz_412_03_08_2023.pdf (дата звернення: 10.01.2024)
8. Загальні положення та правила складання бібліографічних посилань (ДСТУ 8302:2015). URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/apirantam/bibliohraf_posylannya.pdf (дата звернення: 10.01.2024)
9. Методичні рекомендації для підготовки до державної атестації : для студентів спеціальності 033 «Філософія» / Ломачинська І.М. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 33 с.